

Handlingsprogram Regional plan Forollhogna villreinområde 2014							
	Tiltakets navn	Tiltakshaver/ ansvar for gjennomføring	Beskrivelse	Tidsplan	Budsjett	Annen finansiering (ikke fylkes- kommunene)	Tilskudds-beløp 2014 (rest regionalplan- prosjektmidler)
1	Årlig Forollhogna- konferanse	Fylkes- kommunene /Nasjonalpark- styret. (Ansvar for arr. veksler) 2015: Nasjonal- parkstyret	Åpen konferanse for alle med interesse for Natur- og kultur- verdier, friluftsliv, næring og utvikling i Forollhogna-området	Arr. 3 feb. 2014 i Budal	Kr. 50 000	Arrangementet i 2014 finansiert av MD kr. 50 000 (via STFK)	
2	Kompetanse- program for barn og unge	Vingelen Utvikling	Utvikle undervisnings- opplegg for alle skolene rundt Forollhogna om områdets natur- og kulturverdier, og spesielt villreinen	Februar 2014 -Juni 2014	Kr. 50 000		Kr. 50 000
3	Utarbeide informasjons- materiell	Nasjonalpark- forvalter i samarbeid med villreinutvalget	Utarbeide «Forollhogna- magasinet» - med aktuelt innhold om aktuelle problem- stillinger i området	Ferdigstilles november 2014	Kr. 50 000	Kr. 50 000 - MD midler - fordeles av STFK.	
4	Støtte til informasjons- punkt	Nasjonalpark- forvalter	Støtte til informa- sjonstiltak /møtevirksomhet	Gjelder støtte til informasjons-punkt i 2014	Kr. 15 000		Kr. 15 000

5	Utviklingsplan for seter- og utmarksbruket i Tolga kommune	Tolga kommune	Utvikle beitebruk for storfe i Vingelen (øke beitearealet)	2014 -Referanseår GPS overvåkn. 2015-2016 Gjennom-føring tiltak	Kr 600 000 Prosjektbeskrivelse med kostnads-overslag behandlet i formannskapet 13.02.14		Kr. 50 000
6	Villrein og ferdsel	NINA Villreinsenter Nord har sekretariats-ansvar	Registrering av menneskelig aktivitet og villrein i Forollhogna - 4 arbeidspakker: 1. Status ferdsel 2. Forstyrrelse villrein 3. Historisk bruk og trender 4. Lokalsamfunn	2014 – 2016 Registrering v/ ferdsels-kasser (fra juni 2014) 2014 – Svarkasser (15 stk.) 2015 –Skjema via e.post 2014 – 2015	1 .692 mill.kr. (totalt over 3 år- oppstart 2014) Det søkes fylkeskommunene om en årlig støtte på kr. 200 000 i tre år totalt kr. 600 000	Iflg. budsjettet må det skaffes 1.092 mill.kr. fra annen finansiering FMH har satt av kr. 50 000 for 2014	Kr. 185 000 (det mangler kr. 15 000 iflg. søknad 18.02.14 for 2014)
7	Villrein som verdiskaper	Vingelen Utvikling (VU)	Formål: Rekruttere potensielle deltakere til et bedriftsnettverk + Drøfte og klarlegge innhold, muligheter og ambisjoner til et forprosjekt	Gjelder kun forstudie (5 hovedaktiviteter) antas gjennomført april - okt. 2014	Kr. 62 500	Vingelen Utvikling søker Innovasjon Norge (IN) om kr. 62 500	Tilskudd til tiltaket ut over forstudien avventes i forhold evt. tilskudd fra IN og til behandling av søknad til nasjonal tilskuddsordning «Verdiskaping og næringsutvikling i fjellområdene»

Kommentarer til tiltakene:

Ad tiltak nr. 1 – Årlig Forollhognakonferanse. Tiltaket er gjennomført 03.02.14 med øk. Støtte kr. 50 000 fra Miljøverndepartementet. Ansvar for gjennomføring går på omgang mellom Fylkeskommunene og Nasjonalparkstyret. Neste konferanse i 2015 har Nasjonalparkstyret ansvar for også når det gjelder finansiering.

Ad tiltak nr. 2 – Kompetanseprogram for barn og unge. Dette er et tiltak som har gått over flere år. Det foreligger en prosjektbeskrivelse vedlagt notat datert 12.02.14 med et budsjett på kr. 50 000. Det er anført en prosjektperiode februar 2014 til juni 2014. Det antas at prosjektperioden må forskyves, men at gjennomføring skjer i løpet av 2014.

Det opplyses at Vingelen Utvikling har gjennom nasjonalparklandsby satsingen jobbet med å integrere kunnskap om natur- og kulturverdiene i skolene i nasjonalparklandsbyene. Det er ønskelig å videreføre dette arbeidet til alle skolene rundt Forollhogna. Villreinutvalg, SNO, Villreinsenter Nord mfl. tilbyr i dag hjelp og støtte til skolene, men om dette gjennomføres og tas i mot av skolene er veldig avhengig av engasjementet til den enkelte lærer og rektor og ressursene på den enkelte skole. Det er derfor ønskelig å få et mer fast system for hvordan man integrerer natur- og kulturkunnskap i skolene og spesielt kunnskap om villrein. Flere av skolene har gode opplegg i dag som skolene lett kan overføres til andre skoler. SNO, villreinutvalget og villreinsenteret har utarbeidet gode opplegg som skolene kan «overta» og få mer fast inn i sitt system, sammen med støtte og veiledning når det trengs. Ansvar for gjennomføring: Vingelen Utvikling

Ad tiltak nr. 3 – Utarbeide informasjonsmateriell. På møtene i arbeidsgruppa i oktober og desember 2013 er det anført behov for å utarbeide et «Forollhogna-magasin» som kan ta opp aktuelle problemstillinger i området samt formidle ny kunnskap. Magasinet skal ferdigstilles i november 2014. Det foreslås at det bevilges kr. 50 000, restmidler fra egen bevilgning fra Miljøverndepartementet 2013 (opprinnelig kr. 100 000, kr. 50 000 er benyttet til Forollhogna-konferansen 2014). Ansvar for gjennomføring: Nasjonalparkforvalter.

Ad tiltak nr. 4 – Støtte til informasjonspunkt. Dette tiltaket er også drøftet i møtene i arbeidsgruppene. Det var enighet om at foreslått bevilgning kr. 15 000 kunne nyttes til støtte for informasjonstiltak/møtevirksomhet i informasjonspunktene (Kvikne Nasjonalparksenter Vollan gård, Forollhogna Informasjonssenter Vingelen, Storbekkyøya museumssetra Synnerdalen, Dalvollen og Kølbuva Dalsbygda). Ansvar Nasjonalparkforvalter.

Ad tiltak nr. 5 – Seter- og utmarkssatsing i Tolga kommune. Det foreslås et prosjekt med hovedmål: Kunnskapsbasert og samordnet satsing for utvikling av seter- og utmarksnæring i Tolga kommune med aktive tiltak for konfliktdeмпing mot villrein, miljøverdier og andre interesser. Prosjektet består av to deler.

Delprosjekt: 1 Beiteutvikling – er et 3-årig prosjekt med overvåking og tiltak for å utvikle beitebruk ved storfe i Vingelen i samarbeid med rettighetshavere, «Find my sheep», Bioforsk og «Skog og landskap». 2014 et referanseår med innhenting av data. Gjennomføring av tiltak i 2015 og 2016. Det er foreslått et budsjett på kr. 600 000.

Finansieringsplan del 1 – beitebruk. Samlet for 3 år

Egeninnsats Tolga kommune (kr)	50 000
Midler fra Regional Plan Forollhogna villreinområde (kr)	100 000
Midler fra FM - Tiltak i beiteområdene – sendere (kr 1400pr sender)	70 000
Midler fra FM - Tiltak i beiteområdene – prosjekt (kr) (70% av kostnader fra Skog og landskap)	190 000
Egeninnsats beitebrukerne, innkjøp (kr 700 pr. sender)	35 000
Egeninnsats beitebrukerne, arbeid (kr)	15 000
SMIL -midler Tolga kommune (kr)	140 000
	600 000

Skog og landskap opplyser følgende : Et 3-årig prosjekt med kartlegging av storfe sin bruk av utmark. Ulike tiltak for å styre og påvirke beitebruken skal prøves ut i samarbeid med rettighetshavere. Prosjektet inngår i kommunen sin satsing på virksomhet knyttet til seterdrift og utmarksnæring.

Skog og landskap skal sammenstille data fra GPS-overvåking med vegetasjonskart over området . Første sesong i prosjektet brukes til å etablere en forståelse av hvordan dyra bruker området gjennom beitesesongen. I de neste to sesongene skal det gjøres ulike tiltak som ventelig påvirker dyra sin bruk av området. Gjennom å sammenlikne bevegelsesmønster og områdereferanse før og etter tiltak kan beitebrukerne vurdere effekt av ulike tiltak.

Skog og landskap lager kart som viser tyngdepunkt for bruk av området for hver besetning for tre perioder av beitesesongen (tidlig, midt og i slutten av sesongen). Videre skal det lages statistikk for hvilke vegetasjonstyper og beiteklasse fra vegetasjonskartet GPS-observasjonene faller i . Rundt 40 GPS-enheter fra «Find my sheep» skal brukes. Enhetene logger dyras posisjon hver annen time. Erfaring fra liknende studier av sau viser at det kan være store forskjeller mellom individ og mellom år. Det er derfor viktig at dyrene som blir utstyrt med GPS sender er et rimelig utvalg av flokken. Det antydes et

budsjett på kr. 270 000 fordelt med kr. 95 156 i 2014/ kr. 59 531 i 2015 og kr. 115 313 i 2016. Som det framgår av budsjettet ovenfor er det kun anført 70% av kr 270 000.

Delprosjekt 2 Samordning og synliggjøring av - bruk og vern – Prosjektet skal bidra til å samordne aktører og synliggjøre roller innen bruk og vern tilknyttet Forollhogna villreinområde samt klarlegge forvaltningspraksis for inngrep og utbygging innen landbruk, tilknyttet verneområdene.

Prosjektskisse : «Seter- og utmarkssatsing i Tolga» er behandlet i formannskapet 13.02.14. Vedtaket var: Tolga kommune ved formannskapet gir sin tilslutning til projektskissen «Seter- og utmarkssatsing i Tolga», med forbehold om at planlagt egeninnsats ved landbrukskontoret ikke går på bekostning av lovpålagte oppgaver.

Prosjektskissen med kostnadsoverslag er oversendt fylkesmannen i Hedmark (Tynset) som uttaler seg positivt til delprosjekt 1 og vil bidra med finansiering for 2014. Fylkesmannen mener også at prosjektet har generell interesse for alle kommunene rundt Forollhogna. Som det framgår av budsjettet søkes det om finansiering på 100 000 fra Regional plan Forollhogna villreinområde, dvs. fra fylkeskommunene for en 3-års periode.

Ad tiltak nr. 6 – Villrein og ferdseil. Dette er et tiltak prosessen har vist bør prioriteres. Det er økende ferdseil gjennom de sentrale deler av Forollhogna – særlig fra Vangrøftdalen til Synnerdalen. Denne ferdselen kan lett komme i konflikt med villreins leveområder. Det ble arrangert et oppstartsmøte 30.01.14 på Tynset for å drøfte igangsetting av et slikt prosjekt samt foreslå organisering. Det er antatt oppstart i 2014 og avslutning i 2016. I forslag til budsjett (ikke behandlet av prosjektets styringsgruppe) er anført et totalbehov på kr. 1 192 000. Det er søkt om totalt kr. 850 000 fra hhv. kr. 50 000 fra Villreinnemnda for Forollhogna (bevilget av FMH av 2013 midler), kr. 200 000 fra fylkesmennene FMH og FMST og kr. 600 000 fra fylkeskommunene HFK og STFK over en 3 års periode. For fylkeskommunene innebærer dette et årlig beløp på kr. 200 000 i 3 år. Det er etablert en styringsgruppa hvor også fylkeskommunene er representert. Det gjenstår et beløp på kr. 342 000 som ikke er finansiert. Sekretær i prosjektet opplyser at en vil arbeide videre med å få finansiert dette beløpet. NINA har ansvar for gjennomføring. Villreinsenter Nord har sekretariatsansvar.

Ad tiltak nr. 7 – Villrein som verdiskaper. Med bakgrunn i seminar «Villreinen som verdiskaper» i oktober 2013 er det sendt søknad fra Vingelen Utvikling v/ TURSKREDDER`N DA (opprettet 2005) til Innovasjon Norge, Hamar til en forstudie «Villrein som reiselivsattraksjon i fjellregionen». Forstudien skal legge til rette for et første steg til etablering av et bedriftsnettverk og fortsette i et forprosjekt som kan starte opp til høsten. Det er søkt om kr. 62 500 fra Innovasjon Norge. Gjennomføring antas avsluttet i oktober. Forstudien skal danne grunnlag for et forprosjekt for å videreføre etablering av bedriftsnettverk med oppstart høst 2014.

Av søknaden til Innovasjon Norge framgår følgende: Søkerens virksomhet er å utvikle , samordne, guide og selge natur- og kulturbaserte turer og opplevelser til reisende i Rørostraktene. TURSKREDDER`NS visjon er å tilby et mangfold av produkter og opplevelser som vil sette spor og lage minner for resten av livet. Det satses på tre grunnleggende verdier: Glede, Frihet og Mangfold. Et av produktene TURSKREDDER`N ønsker å satse på er guiding i Villreinens Rike. TURSKREDDER`N er i dag et av to firmaer med tillatelse til å guide på villrein i Forollhogna nasjonalpark. Bedriften har et ønske om gode bærekraftige reiselivsprodukter knyttet til villrein og kunne tenke seg å jobbe videre med sine villreinprodukter med et nettverk å støtte seg til.

Etter møte med Buskerud fylkeskommune m.fl. i oktober 2013, tar TURSKREDDER`N initiativ til etablering av et bedriftsnettverk rundt Forollhogna, samt vestover mot Hjerkin og nordøstover mot Røros. Det er allerede etablert dialog med aktører som Norsk Villreinsenter på Hjerkin og Destinasjon Røros. Røros er særlig interessant fordi det er et reiselivsmessig knutepunkt i regionen. I tillegg er det på Røros en betydelig tamreinsdrift, noe som gir interessante koblinger til villreinhistorien. Budsjettet med detaljposter er:

Rekruttering	15 625
Inspirasjonsseminar	6 250
Synliggjøring	6 250
Stiftelsesmøte	9 375
Forprosjektplan	25 000
Totalt	62 500

Kommentar til kostnadsoverslag

Vingelen Utvikling vil bistå TURSKREDDER`N i arbeidet. Timeprisen er kr 1062,5,- inkl mva. TURSKREDDER`N er ikke Momsregistrert derfor er omsøkte sum inkludert mva. TURSKREDDER`N ønsker fullfinansiert kostnad til konsulentbistand, alle som blir medlemmer i nettverket vil bidra med egeninnsats men siden antallet ikke er kjent er denne summen umulig å anslå i forkant.

Søknad fra Hedmark og Sør Trøndelag fylkeskommuner til utlysning av midler fra tilskuddsordningen «Verdiskaping og næringsutvikling i fjellområdene»

Fylkeskommunene sendte i september 2013 søknad om midler fra ovennevnte tilskuddsordning til to delprosjekt. Ordningen administreres av Oppland fylkeskommune. Delprosjekt 1 var Økt kunnskap om hvordan menneskelig ferdsel påvirker villreinen. Dette samsvarer med tiltak 6 «Villrein og ferdsel» nevnt ovenfor. Delprosjekt 2 var Konkretisere mulighetene for villrein som reiselivsattraksjon (med grunnlag i delprosjekt 1) og gjelder i første rekke eksisterende reiselivsbedrifter og tilleggsnæring til landbrukseiendommer. Det er ikke antydning på større søknad på midler, men ordningen som administreres av Oppland fylkeskommune, har ikke støttet prosjektene ved behandlingen i 2013. Ny behandling av de

samme søknadene vil skje i mars 2014. Totalt er bevilget 10 mill. kr. for ordningen i 2014. Ifølge brevet fra Opland fylkeskommune dekker ordningen 50% av foreslått tilskuddsbeløp.

Rest av prosjektmidler fra Regional plan Forollhogna villreinområde

Det er avklart med Miljøverndepartementet i 2013 at rest prosjektmidler kan nyttes til tiltak i Handlingsprogrammet. Pr. 31.12.2013 gjenstod i alt kr 420 000. En del av disse midlene er i første del av 2014 nyttet til lønn, møtevirksomhet og reise/opphold.

Bevilgning fra Miljøverndepartementet til Sør-Trøndelag fylkeskommune til regional plan Forollhogna villreinområde, høst 2013 – kr. 100 000.

Nevnte bevilgning kunne ifølge departementet nyttes til Forollhogna-konferansen 2014 og til informasjon. I etterkant av konferansen er det klart at det gjenstår restmidler på kr. 50 000 som kan nyttes til informasjon, kfr. tiltak 3.

Tiltak som ikke foreslås prioritert

Det er viktig at det ikke satses på gjennomføring av flere tiltak enn det det er realistisk å gjennomføre. Av tiltak nevnt i Handlingsprogrammet som ikke prioriteres i 2014 er: Delprosjekt under 6.2.3 Kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap som opplevelse og 6.2.4. Sperregjerde mellom tamrein og villrein i Rugldalen. Når det gjelder det siste tiltaket er det skjedd avklaring. Det er nå bevilget totalt 1.650 mill.kr fra Mat- og Landbruksdepartementet og Miljø- og Klimadepartementet til gjennomføring av tiltaket i 2014.